

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ.**

ΑΝΑΘΡΕΠΤΑΚΗ ΑΓΛΑΪΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΥΡΙΟΣ

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδες
<i>ΠΡΟΛΟΓΟΣ</i>	3
<u>Κεφ. 1^ο Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ</u>	
1.1 Η έννοια του τουρισμού	6
1.2 Το προφίλ του σημερινού τουρισμού	11
1.3 Ο διεθνής τουρισμός	12
<u>Κεφ.2^ο Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ</u>	
2.1 Ο κοινωνικός τουρισμός	15
2.2 Ψυχολογικές επιδράσεις από την άσκηση του κοινωνικού τουρισμού	16
2.3 Αξιολόγηση του κοινωνικού τουρισμού	17
2.4 Κοινωνιολογία του τουρισμού	18
2.5 Τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά του τουρισμού	19
2.6 Σχέσεις της τουριστικής κοινωνιολογίας με άλλους κλάδους	21
2.7 Συνάντηση τουριστών και ντόπιων	22
2.8 Ο τουρισμός και η κοινωνική αλλαγή	23
2.9 Απόψεις για τον τουρισμό	24
2.10 Οι επιδράσεις του τουρισμού στους ανθρώπους και την κοινωνία	25
2.11 Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην ηθική συμπεριφορά των ατόμων	26
2.12 Επιπτώσεις του τουρισμού στους νέους	27
2.13 Οι επιδράσεις του τουρισμού στη δημόσια υγεία	28
2.14 Ψυχολογικές επιδράσεις των εννοιών στον τουρισμό	29

2.15 Ο τουρισμός ως κοινωνικός θεσμός	31
---------------------------------------	----

Κεφ.3^ο Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ

3.1 Η έννοια του πολιτιστικού τουρισμού	33
3.2 Οι σημερινές αλλαγές και τάσεις	34
3.3 Οι επιδράσεις του τουρισμού στον πολιτισμό	35
3.4 Οι επιδράσεις του τουρισμού στην πολιτιστική ζωή των νησιών	36
3.5 Πολιτισμικές και θεσμικές διαφορές	37
3.6 Η συνεύρεση των αλλοδαπών επισκεπτών με τους ντόπιους κατοίκους και οι επιδράσεις τους στα πολιτιστικά δεδομένα	38
3.7 Τουρισμός και τοπικές τέχνες	39

Κεφ.4^ο Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

4.1 Ο τουρισμός στις πόλεις	43
4.2 Εξοπλισμοί της τουριστικής προσφοράς των πόλεων	44
4.3 Οι αρνητικές και οι θετικές επιπτώσεις του τουρισμού στην πόλη	46
<i>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</i>	48
<i>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</i>	50

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Τουρισμός σαν έννοια και σαν οικονομική δραστηριότητα μπορεί να χαρακτηριστεί πολυδιάστατος. Συμμετέχει σε όλους τους κλάδους της οικονομικής ζωής μιας χώρας και κινείται σε τρία διαφορετικά επίπεδα που αφορούν την οικονομία, την κοινωνία, το περιβάλλον.

Για τη χώρα μας, ο τουρισμός θεωρείται μια σημαντική πλουτοπαραγωγική δραστηριότητα, που συμβάλλει οικονομικά στο εθνικό ισοζύγιο, στην απασχόληση και στην περιφερειακή ανάπτυξη γενικότερα.

Ο τουρισμός συμβάλλει αποφασιστικά στην ευόδωση της προσπάθειας των λαών των αναπτυσσόμενων χωρών να διακόψουν το φαύλο κύκλο της φτώχειας και της μιζέριας που τους μαστίζει. Όταν όμως ο τουρισμός αναπτύσσεται μονόπλευρα αποδυναμώνει τους άλλους κλάδους, και κυρίως τη βιομηχανία και τη γεωργία. Συμβάλλει στη χαλάρωση των ηθών της εποχής μας και στην ασέβεια απέναντι στο φυσικό, και πολιτιστικό περιβάλλον και τις αξίες του.

Στα παρακάτω κεφάλαια αναλύετε η έννοια του τουρισμού, οι σχέσεις των τουριστών με τους ντόπιους, οι κοινωνικές και πολιτισμικές επιπτώσεις του τουρισμού και ο ρόλος του τουρισμού στην διατήρηση των ιστορικών πόλεων.

Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται η έννοια του τουρισμού, το προφίλ του σημερινού τουρισμού και ο διεθνής τουρισμός.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται η έννοια του κοινωνικού τουρισμού, οι ψυχολογικές επιδράσεις του, η αξιολόγηση του κοινωνικού τουρισμού, η κοινωνιολογία του τουρισμού, τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά του τουρισμού, η σχέση της τουριστικής κοινωνιολογίας με άλλους κλάδους, η συνάντηση των τουριστών με τους ντόπιους, ο τουρισμός και η κοινωνική αλλαγή, οι επιδράσεις του

τουρισμού στους ανθρώπους και την κοινωνία, οι επιδράσεις του τουρισμού στην δημόσια υγεία και ο τουρισμός σαν κοινωνικός θεσμός.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζετε η έννοια του πολιτιστικού τουρισμού, οι επιδράσεις του τουρισμού στον πολιτισμό και στην πολιτιστική ζωή των νησιών, οι πολιτισμικές και οι θεσμικές διαφορές, ο τουρισμός και οι τοπικές τέχνες και η συνεύρεση των επισκεπτών με τους ντόπιους και οι επιδράσεις τους στα πολιτιστικά δεδομένα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζετε ο τουρισμός στις πόλεις και οι αρνητικές και θετικές επιπτώσεις του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τουρισμός είναι η έμφυτη τάση του ανθρώπου να περιηγείται διάφορα αξιοθέατα, μέρη τα οποία συγκεντρώνουν είτε φυσικές καλλονές, είτε πλούσια ιστορία, είτε εντυπωσιακά τεχνολογικά ή μηχανικά επιτεύγματα.

Ο τουρισμός είναι μία πανάρχαια και πανανθρώπινη υπόθεση. Ξεκινά από την τάση του ανθρώπου να δει και να γνωρίσει, και σύμφωνα με τον φιλόσοφο Αριστοτέλη « ο άνθρωπος φύση του ειδέναι ορέγεται», δηλαδή τη δίψα της γνώσης την έχει ο άνθρωπος έμφυτη.

Σύγχρονος τουρισμός: Πρόκειται για ένα ιδιόμορφο κοινωνικό φαινόμενο που αφενός σχετίζεται με τα νέα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα που επικρατούν στις ανεπτυγμένες κοινωνίες και αποτυπώνονται κατά κύριο λόγο στους τρόπους χρήσης του ελεύθερου χρόνου, και αφετέρου δημιουργεί ένα ισχυρό οικονομικό τομέα ο οποίος επηρεάζει άμεσα τις επιλογές και τα χαρακτηριστικά της ανάπτυξης χωρών ή περιοχών. Η αλματώδης ανάπτυξη του τουρισμού επηρεάστηκε άμεσα και ενισχύθηκε από μία σειρά παράγοντες και γεγονότα που σηματοδότησαν την μεταπολεμική περίοδο και τα χαρακτηριστικά της ανάπτυξής της. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

1) *Η πολιτική και οικονομική σταθερότητα:* Η πολιτική σταθερότητα και οι καλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης επιτρέπουν μία ανακατανομή των εισοδημάτων σε περισσότερα στρώματα, και επιπλέον υπάρχει περισσευούμενο εισόδημα σε μεγάλο ποσοστό των μεσαίων κοινωνικών κατηγοριών και στρωμάτων. Η οικονομική σταθερότητα των οικονομικά αναπτυγμένων χωρών προσδιορίζει και την πορεία ανάπτυξης του παγκόσμιου τουρισμού σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, αφού από αυτές κατά κύριο λόγο προέρχονται οι τουρίστες. Άρα και η δαπάνη που οδηγεί στην

ανάπτυξη άλλων χωρών ή περιοχών του κόσμου, καθώς και οι επενδύσεις που δημιουργούν υποδομή είτε στο εσωτερικό αυτών των χωρών είτε στο εξωτερικό.

2) *Η αύξηση του ελεύθερου χρόνου και η παράλληλη ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους στις αναπτυγμένες χώρες:* Στις αναπτυγμένες χώρες οι εργαζόμενοι έχουν πλέον περισσότερο ελεύθερο χρόνο και αυτό συντελεί στη μαζικοποίηση του τουρισμού και στην αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρει ο τουριστικός τομέας. Ο ελεύθερος χρόνος αποτελεί πλέον δικαίωμα και αγαθό περισσότερων κοινωνικών ομάδων σε αντίθεση με το παρελθόν όπου λίγοι κατείχαν αυτό το δικαίωμα λόγω οικονομικής δυσπραγίας.

Η έννοια του «κοινωνικού κράτους» θα μπορούσε να οριστεί ως η πρόθεση του κρατικού μηχανισμού να ενισχύσει οικονομικά και θεσμικά τη ποιότητα ζωής των πολιτών με τη δημιουργία υπηρεσιών και θεσμών. Η διαμόρφωση αυτού του κράτους οδηγεί των τουριστικών υπηρεσιών. Πολλές από τις υπηρεσίες και πολιτικές του κοινωνικού κράτους συντέλεσαν στην αύξηση του ελεύθερου χρόνου και στην ενίσχυση ταξιδιών μικρής διάρκειας.

3) *Δημογραφικοί και οικονομικοί παράγοντες:* Οι παράγοντες αυτοί οδηγούν στην αύξηση του εισοδήματος στον τουρισμό και στην αύξηση της χρονικής διάρκειας των ταξιδιών. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι εξής: α) αυξάνεται ο μέσος όρος ζωής με αποτέλεσμα να συμμετέχουν στο τουρισμό και άτομα τρίτης ηλικίας. β) η ανάπτυξη των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι παράγοντας που μαζί με τη πληροφόρηση δίνει στους καταναλωτές τη δυνατότητα πολλαπλών επιλογών όσο αναφορά τις τουριστικές δραστηριότητες. γ) Διαμορφώνονται νέες παραγωγικές και κοινωνικές σχέσεις που οδηγούν στην ανάδειξη της μεσαίας τάξης με απασχόληση κυρίως στις υπηρεσίες. δ) αυξάνεται το ποσοστό των γυναικών που εισέρχεται στην αγορά εργασίας. Η εξέλιξη αυτή οδηγεί στην αύξηση του αριθμού των οικογενειών που

διαθέτουν δυο πηγές εισοδήματος. ε) τέλος η σημερινή νεολαία αποτελεί μια ομάδα καταναλωτών με καλύτερη πληροφόρηση, εισόδημα και μεγαλύτερη ελευθερία διακίνησης και επικοινωνίας.

4) *Η ανάπτυξη των μαζικών μεταφορικών μέσων (αεροπλάνο, αυτοκίνητο):* Στον τουρισμό το αυτοκίνητο προσφέρει μία μεγάλη αυτονομία στους ταξιδιώτες επιπλέον όμως συμβάλλει και στην ανάπτυξη ενός νέου τύπου περιηγητικού τουρισμού. Οι τουρίστες σε αυτή τη περίπτωση προγραμματίζουν και επιλέγουν μόνοι τους τις τουριστικές περιοχές που θα επισκεφθούν. Η συμβολή του αεροπλάνου στην τουριστική ανάπτυξη ήταν σημαντική γιατί κατάφερε και συνέδεσε τις περισσότερες χώρες αποστολής τουριστών με τις χώρες ή περιοχές που ανέπτυσαν τον τουρισμό, λύνοντας το πρόβλημα που είχαν οι τελευταίες: την απόσταση από τις κυριότερες αγορές του τουρισμού. Η σταδιακή μείωση του κόστους του ναύλου, η ταχύτητα και η ασφάλεια οδήγησαν στη μεγαλύτερη αποδοχή του μέσου αυτού από το κοινωνικό σύνολο, η ανάπτυξη των ναυλωμένων πτήσεων δημιούργησε τις προϋποθέσεις της μαζικοποίησης των διεθνών τουριστικών ταξιδιών.

5) *Οργανωμένος τουρισμός:* το οργανωμένο ταξίδι απάλλαξε τους τουρίστες από όλες τις διαδικασίες που είναι απαραίτητες για τη διεξαγωγή ενός ταξιδιού, ιδιαίτερα σε ξένη χώρα. Ένα επιπλέον στοιχείο που επηρέασε θετικά την ανάπτυξη του οργανωμένου τουρισμού ήταν οι φτηνές τιμές που προσφέρει και που επιτυγχάνονται μέσα από τα μακροχρόνια συμβόλαια αλλά και τις οικονομικές διασυνδέσεις που έχουν αυτές οι εταιρείες με ξενοδοχεία και αεροπορικές εταιρείες.

Η ανάπτυξη του οργανωμένου τουρισμού βοήθησε στη βιομηχανοποίηση του τουρισμού μέσα από μεθόδους καθετοποίησης των προσφερόμενων υπηρεσιών και μετατρέπει τον τουρισμό σε ένα προϊόν με τυποποιημένα χαρακτηριστικά, τα οποία προσδιορίζουν την τιμή του και την ανταγωνιστικότητα του στη διεθνή αγορά .

6) *Η μετατροπή του τουρισμού σε καταναλωτικό προϊόν*: διαφοροποίηση τιμών και εξειδίκευση υπηρεσιών.

Το ίδιο προϊόν πωλείται διαφοροποιημένο κατά ομάδες χαρακτηριστικών με διαφορετικές τιμές σε διαφορετικές κατηγορίες τουριστών- καταναλωτών. Το προϊόν τουρισμός επιδιώκει την εξειδίκευσή του ώστε να μπορεί να απευθύνεται και στα διαφορετικά γούστα και κίνητρα των καταναλωτών. Στην περίπτωση του τουρισμού αυτή η εξειδίκευση εμφανίζεται με την ανάπτυξη των ειδικών, εναλλακτικών και νέων μορφών τουρισμού, όπως για παράδειγμα το συνεδριακό τουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό, τον πολιτιστικό τουρισμό, τον οικολογικό τουρισμό κ.τ.λ.

Ο τουρισμός είναι ένα καταναλωτικό προϊόν με ποικιλία χαρακτηριστικών που επιτρέπουν στις εταιρείες, οι οποίες ασχολούνται με αυτόν να διαμορφώσουν ένα ευέλικτο και ανταγωνιστικό μάρκετινγκ με στόχο τις διαφορετικές ομάδες καταναλωτών.

7) *Ο τουρισμός γίνεται ένα σύγχρονο κοινωνικό αγαθό*. Ο σύγχρονος εργαζόμενος αποσκοπεί στην ξεκούραση και την ψυχαγωγία του μέσω του τουρισμού. Ο τουρισμός αποτελεί ένα αγαθό σημαντικό ιδιαίτερα για τους κατοίκους των μεγάλων πόλεων που έχουν την ανάγκη να ξεφύγουν από τους έντονους ρυθμούς της ζωής στην πόλη και την εργασία.

8) *Ο τουρισμός προωθείται από την πολιτική των εταιρειών τουρισμού, των κρατών και των οργανώσεων του κλάδου*.

Η τεράστια ανάπτυξη του τουρισμού προωθείται από ένα πολύ μεγάλο αριθμό διεθνών ιδιωτικών εταιρειών που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με αυτόν. (πρακτορεία, ξενοδοχεία κ.τ.λ.) Τα οφέλη του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη γίνονται αίτια για μια συστηματική προώθηση της ανάπτυξης της υποδομής και του θεσμικού πλαισίου του τομέα από την πολιτική πολλών αναπτυγμένων αλλά και

αναπτυσσόμενων κρατών του κόσμου, τα οποία προσβλέπουν στο τουριστικό συνάλλαγμα αλλά και στις θέσεις απασχόλησης που δημιουργεί ο τουρισμός σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Η σταδιακή μετατροπή του τουρισμού σε θεσμό και οικονομικό κλάδο μεγάλης δυναμικής πολλαπλασίασε τους οργανισμούς και τις οργανώσεις που σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο προωθούν και προβάλλουν τον τουρισμό στον παγκόσμιο χώρο.

9) *Ο τουρισμός ως κοινωνικό φαινόμενο το οποίο ανταποκρίνεται στα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα.* Ο τουρισμός αποτελεί ένα προνομιακό χώρο ενεργοποίησης αυτών των νέων καταναλωτικών κοινωνικών προτύπων αφού διαθέτει όλα τα στοιχεία που μπορούν να αποτελέσουν έκφρασή τους :ελεύθερο χρόνο, επιδεικτική κατανάλωση, δυνατότητα διαφορετικής ηθικά και κοινωνικά συμπεριφοράς, δραστηριότητες που τονίζουν τη φυσική και πνευματική υγεία, πολιτισμικό περιεχόμενο, νέες εμπειρίες και κοινωνικές σχέσεις, υποδομές για ξεκούραση και ψυχαγωγία. Το γεγονός ότι όλα αυτά προσφέρονται σε τιμές που μπορούν να ικανοποιήσουν όλα τα επίπεδα εισοδήματος, ισχυροποιεί τον ρόλο του τουρισμού ως κοινωνικού φαινομένου το οποίο μπορεί να εκφράσει τα πρότυπα της ανερχόμενης μεσαίας τάξης.

Ο σύγχρονος τουρισμός είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο επηρεάζει την κοινωνία, την οικονομία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον ενός πλήθους χωρών του κόσμου. Ο τουρισμός ως αναπτυσσόμενος τομέας της παγκόσμιας οικονομίας, συνδέεται άμεσα με κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές στις σύγχρονες κοινωνίες.

1.2 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός έχει πάρει μαζικό χαρακτήρα, γεγονός που τον κάνει να διαφοροποιείται από παλαιότερες μορφές του. Ο τρόπος με τον οποίο εμφανίζεται σήμερα, διαφέρει ποσοτικά και ποιοτικά σε σχέση με αυτόν του παρελθόντος.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του τουρισμού είναι τα εξής: α) ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτόν με σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών επιθυμιών τους. β) οι διάφορες μορφές τουρισμού περιέχουν δυο βασικά στοιχεία : το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν. γ) το ταξίδι και η διαμονή γίνονται σε μέρη εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής τους. δ) η μετακίνηση των ανθρώπων στους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού χαρακτήρα π.χ. για λίγες μέρες ή για λίγες βδομάδες. ε) οι επισκέπτες των τουριστικών προορισμών το κάνουν για λόγους τουριστικούς και όχι για επαγγελματικούς.

Για τη διατύπωση ενός ολοκληρωμένου ορισμού του τουρισμού δίνονται οι παρακάτω απόψεις : α) Ο τουρίστας: επιδιώκει διάφορες ψυχικές εμπειρίες και ικανοποιήσεις. β) Η τουριστική επιχείρηση: εφοδιάζει τους τουρίστες με προϊόντα που ζητούν με σκοπό το κέρδος. γ) Ο τόπος φιλοξενίας: βλέπει τον τουρισμό σαν παράγοντα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και σαν παράγοντα αύξησης των κερδών. δ) Η διοίκηση του τουριστικού προορισμού: βλέπει τον τουρισμό σαν παράγοντα ανάπτυξης της οικονομίας.

Οι καθηγητές Henniker και Kraft ορίζουν τον τουρισμό σαν ένα σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού σε ένα προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν μη μόνιμων κατοίκων του, στο βαθμό όμως

που δεν οδηγούν σε μόνιμη διαμονή και δεν συνδέονται κερδοσκοπική δραστηριότητα. Ο τουρισμός αυτός εννοεί σαν τουρίστες α) άτομα που ταξιδεύουν για οικογενειακούς λόγους, για ευχαρίστησης κ.τ.λ. β) αυτούς που ταξιδεύουν για να πάρουν μέρος σε διάφορα συνέδρια γ) σε αυτούς που ταξιδεύουν για καθαρά επαγγελματικούς λόγους.

1.3 ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο διεθνής τουρισμός κυριαρχείται από μια σειρά δεδομένων που είναι τα παρακάτω :

- 1) Θεωρείται ουσιώδης δραστηριότητα για τη ζωή των λαών και έχει επιπτώσεις στο οικονομικό, κοινωνικό, μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο κάθε χώρας.
- 2) Γίνεται προσπάθεια για την επέκταση του χρόνου πληρωμένων διακοπών, γεγονός που αποδεικνύει το μέγεθος της ανάγκης του σύγχρονου ατόμου για περισσότερη αναψυχή.
- 3) Επιχειρείται μάσα από τις δραστηριότητες του παγκόσμιου οργανισμού τουρισμού η εξασφάλιση της διεθνούς συνεργασίας στο χώρο του τουρισμού, ώστε να διασφαλιστεί η χωρίς διακρίσεις πρόσβαση για όλους τους κατοίκους του κόσμου στις διακοπές.
- 4) Καταβάλλεται προσπάθεια για την εξάλειψη των περιορισμών στην τουριστική διακίνηση στο εξωτερικό και για την επέκταση του εσωτερικού τουρισμού σε όλες τις χώρες.

- 5) Εκτιμάται πως ο τουρισμός δεν είναι αποκλειστικά οικονομική δραστηριότητα αλλά ευκαιρία γνώσης και προσέγγισης του περιβάλλοντος και τρόπος χρησιμοποίησης του ελεύθερου χρόνου.
- 6) Συντελεί στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και έτσι οδηγεί αβίαστα στην μείωση της ανεργίας.
- 7) Τίθεται ως σκοπός να κατανοηθούν οι εθνικές κυβερνήσεις όλων των χωρών ώστε να λαμβάνουν σοβαρά υπ' όψιν τους τις εθνικές και διεθνής τουριστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες σε οποιαδήποτε μελλοντική προσπάθεια ανάλυσης της κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης της ανθρωπότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ

2.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με το διεθνές γραφείο κοινωνικού τουρισμού, ο κοινωνικός τουρισμός ορίζεται ως « ένα σύνολο σχέσεων και διεργασιών που προκύπτουν από τη συμμετοχή στον τουρισμό των κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλό εισόδημα, με βάση μια συμμετοχή που είναι εφικτή στα πλαίσια ενός προγράμματος μέτρων σαφώς καθορισμένων».

Στην Ελλάδα ο κοινωνικός τουρισμός γίνεται για πρώτη φορά γνωστός το 1982, όταν ο ελληνικός οργανισμός τουρισμού, η εργατική εστία και η γενική γραμματεία της νέας γενιάς άρχισαν πειραματικά τα πρώτα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού.

Το πρόγραμμα του κοινωνικού τουρισμού στην Ελλάδα εξαρτάται από δυο παράγοντες: 1) το επίπεδο του εισοδήματος και 2) την ένταξη σε ορισμένες κοινωνικές κατηγορίες. Σχετικά με τις επιμέρους κοινωνικές κατηγορίες συμμετέχουν οι ακόλουθοι: εργαζόμενοι, συνταξιούχοι, πολύτεκνοι, άνεργοι, αγρότες, ανάπηροι, υπερήλικες, πολιτικοί πρόσφυγες, ανύπαντρες μητέρες, άντρες ή γυναίκες εν χηρεία. Τα προγράμματα αυτά γίνονται συγκεκριμένη χρονική περίοδο εκτός τουριστικής σεζόν.

Ο τουρισμός σαν κοινωνικό φαινόμενο α) δίνει την ευκαιρία στα άτομα να ξεφύγουν απ'τους καθημερινούς ρόλους που έχουν 11 μήνες και να τους εγκαταλείψουν για ένα μικρό χρονικό διάστημα, β) στις διακοπές οι γονείς έχουν την ελευθερία χρόνου και την άνεση να ασχοληθούν και να παίξουν με τα παιδιά τους, γ) ο τουρισμός σαν κοινωνικό φαινόμενο απαλλάσσει τον τουρίστα – καταναλωτή απ' τη ρουτίνα για λίγο χρονικό διάστημα, προσδίδοντας του νέες συνήθειες και την ευκαιρία να ανακαλύψει νέους ρόλους που δεν είχε τη δυνατότητα να υλοποιήσει. Ο κοινωνικός τουρισμός είναι μια σημαντική μορφή τουρισμού η οποία:

- α) Αφορά άτομα με χαμηλό εισόδημα, που δεν έχουν τη δυνατότητα να πάνε διακοπές αλλά το επιθυμούν.
- β) Πραγματοποιείται μέσα από κοινωνικούς φορείς και ενώσεις και μπορεί να συμβάλλει στην άμβλυνση της εποχικότητας .
- γ) Περιλαμβάνει διάφορες ομάδες ατόμων που μπορούν να συνδυάσουν τις διακοπές τους με την αξιοποίηση άλλων δραστηριοτήτων όπως για παράδειγμα τον τουρισμό υγείας, την άθληση, την μόρφωση κ.τ.λ.
- δ) Συντελεί στην αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων χρησιμοποιώντας την υπάρχουσα υποδομή και ανωδομή μιας περιοχής.
- ε) Με τη συνεργασία των Συνεταιριστικών Οργανώσεων και άλλων κοινωνικών φορέων επιτυγχάνονται χαμηλές τιμές.

2.2 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η άσκηση του κοινωνικού τουρισμού μπορεί να επιδράσει στην ψυχολογία του τουρίστα-καταναλωτή, έχοντας θετικές και αρνητικές επιδράσεις.

Οι κυριότερες θετικές επιδράσεις είναι οι επόμενες:

- η ικανοποίηση από τη δυνατότητα άσκησης διακοπών,
- η έλλειψη δυσφορίας από την οικονομική δαπάνη των διακοπών,
- η ικανοποίηση του πολίτη για την κοινωνική πολιτική σε αυτό το θέμα,
- η αλλαγή περιβάλλοντος,
- η ένταξη σε συγκεκριμένες κοινωνικές κατηγορίες που έστω και πρόσκαιρα εξαλείφει τις κοινωνικές ανισότητες,

Οι κυριότερες αρνητικές επιδράσεις του κοινωνικού τουρισμού είναι οι ακόλουθες:

-η αντιμετώπιση του κοινωνικού τουρίστα σαν άτομο δεύτερης κατηγορίας που τότε δρα αντιθετικά, μεγιστοποιώντας τις κοινωνικές ανισότητες,

-οι δυσχέρειες ένταξης στον θεσμό και η ταλαιπωρία για την εξεύρεση δελτίου, ιδιαίτερα για ευπαθείς κοινωνικές κατηγορίες από άποψη ηλικίας και από άποψη εισοδηματική,

-το μικρό χρονικό διάστημα διακοπών που δεν αφήνει τους τουρίστες να απολαύσουν την περιοχή,

-οι συχνές διακοπές ομοειδών κατηγοριών στον ίδιο χώρο οδηγεί στη δημιουργία γκέτο. Για παράδειγμα τον Οκτώβριο και τον Μάιο πηγαίνουν διακοπές οι

ηλικιωμένοι, ενώ από τον Ιούνιο μέχρι τον Αύγουστο πηγαίνουν οικογένειες αφού εκείνη την περίοδο τους δίνετε η ευκαιρία να λείψουν από την εργασία τους και είναι επίσης η περίοδος που κλείνουν τα σχολεία,

Αν αυτές οι επιδράσεις επιλυθούν τότε η άσκηση του κοινωνικού τουρισμού θα προσδώσει θετικά αποτελέσματα στο επίπεδο της ψυχολογίας.

2.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η αξιολόγηση του κοινωνικού τουρισμού δείχνει κάποιες αλήθειες οι οποίες έχουν μεγάλη σπουδαιότητα:

- 1) Ενισχύθηκαν οι οικονομικά ασθενέστερες τάξεις στον χώρο του τουρισμού.

- 2) Η χώρα μας είχε κακή οικονομική κατάσταση, μειωμένο εισόδημα των εργαζομένων και οικονομική δυσχέρεια των εργαζομένων για να πραγματοποιήσουν διακοπές σε ξενοδοχειακή μονάδα.
- 3) Στον τουριστικό τομέα υπήρξαν επίσης οι προστριβές μεταξύ του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού και της εργατικής εστίας με τους ανθρώπους της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.
- 4) Δόθηκε η ευκαιρία σε ανθρώπους με χαμηλό εισόδημα να κάνουν διακοπές υψηλού επιπέδου. Για παράδειγμα ανάπηροι, ανύπαντρες μητέρες, άτομα της τρίτης ηλικίας κ.τ.λ.
- 5) Στα προγράμματα για διασπατάληση του δημοσίου χρήματος σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες, θα συμμετέχουν οι πραγματικοί δικαιούχοι και όχι άτομα με πολιτικό – κομματικές διασυνδέσεις.

2.4 ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός ως πολυσύνθετο επιστημονικό φαινόμενο, απασχολεί το ενδιαφέρον πολλών επιστημονικών πεδίων που μελετούν την κοινωνία, τον τρόπο ζωής, τη χωροταξική και αρχιτεκτονική δόμηση, τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον. Η κοινωνιολογία του τουρισμού έχει ένα ξεχωριστό ρόλο: μελετάει, αναλύει, και προσπαθεί να ερμηνεύσει τις κοινωνιολογικές διαστάσεις του φαινομένου τουρισμός.

Η τουριστική κοινωνιολογία προσπαθεί να ερμηνεύσει το τουριστικό φαινόμενο μέσα από μια σειρά παραμέτρων, όπως:

- η οργάνωση και η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου,
- η ανάλυση του τουρισμού διακοπών,
- ο ρόλος της κοινωνικοποίησης μέσω του τουρισμού,
- η έρευνα της κοινωνικής στρωμάτωσης των τουριστών,

- η καταγραφή των στερεότυπων στην τουριστική διεργασία,
- η σχέση δημόσιας υγείας με τον τουρισμό,
- η ανάλυση του οικογενειακού τουρισμού,
- η δημιουργία κοινωνικών προτύπων εξαιτίας του τουρισμού,
- η ανάλυση του κοινωνικού ρόλου του τουρίστα,
- η καταγραφή των επιπτώσεων του τουρισμού στην κοινωνική ηθική,
- η σχέση πληθυσμιακών εκρήξεων των πόλεων και τουρισμού,
- η ερμηνεία του κοινωνικού τουρισμού,
- η σχέση περιβάλλοντος- οικολογίας με τον τουρισμό,
- οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις λόγω της τουριστικής ανάπτυξης,
- η ανάλυση των κοινωνικό - ψυχολογικών επιβαρύνσεων εξαιτίας του τουρισμού,
- ο ρόλος του τουρισμού στην κοινωνική αλλαγή γενικότερα,
- η μέτρηση των κοινωνικών επιδράσεων του τουρισμού,
- η συμβολή του τουρισμού στην προσέγγιση των λαών και στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης. Οι βασικές αυτές έννοιες της κοινωνιολογίας του τουρισμού μπορούν να επιλύσουν προβλήματα οργανισμών και επιχειρήσεων και παράλληλα να δρομολογήσουν νέες επιστημονικές εξελίξεις στο χώρο.

2.5 ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός από κοινωνιολογικής σκοπιάς λοιπόν, αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο εκδηλώνεται με τη μετακίνηση ατόμων από ένα τόπο σε ένα άλλο. Στα πλαίσια αυτής της μετακίνησης υπάρχουν πολλά και σπουδαία κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά:

α) *Το ποσοστό του αριθμού αύξησης των τουριστών:* αποτελεί απόρροια της τεχνολογικής ανάπτυξης στο χώρο των εναέριων και όχι μόνο μεταφορών, των νέων επικοινωνιακών δυνατοτήτων και της συνθήκης της ρώμης για τη θεσμοθέτηση των πληρωμένων διακοπών.

β) *Η επέκταση των κοινωνικό – ψυχολογικών επιβαρύνσεων:* ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου οι διακοπές θεωρήθηκαν κοινωνική και ψυχολογική αναγκαιότητα.

γ) *Οι κατακτήσεις των εργαζομένων:* οι οποίες επέδρασαν στη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου και την επέκταση του χρόνου πληρωμένων διακοπών.

δ) *Οι σημαντικές κοινωνικές αλλαγές:* οι οποίες άλλαξαν τα κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και διεθνολογικά δεδομένα, δημιουργώντας νέα δεδομένα που επέδρασαν αποφασιστικά στα υπάρχοντα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά του τουρισμού.

ε) *Η δημιουργία νέων ισχυρών τουριστικών επιχειρήσεων:* δημιουργείται ένα νέο κλίμα τουριστικής μεταφοράς, αυξημένης δυναμικότητας και με πολλαπλές επιλογές για κάθε κοινωνική τάξη τουριστών.

Στα επόμενα χρόνια το κοινωνιολογικό ενδιαφέρον στον τουρισμό θα εστιαστεί: στα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά, στα θέματα κοινωνιολογικής ανάλυσης, στα θέματα κοινωνιολογικής έρευνας, στα θέματα της κοινωνιολογίας του τουρισμού που απαιτούν πολύ επιστημονική ανάλυση και στα ζητήματα της κοινωνιολογίας του τουρισμού.

2.6 ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ

ΚΛΑΔΟΥΣ

A) Σχέσεις με την πολιτική επιστήμη:

Οι σχέσεις τουριστικής κοινωνιολογίας με την πολιτική επιστήμη_ενδιαφέρουν άμεσα τον τουρισμό. Όλη η τουριστική δραστηριότητα και ανάπτυξη περνάει μέσα από τους βασικούς πολιτικούς θεσμούς. Δηλαδή την κυβέρνηση, το κοινοβούλιο κ.τ.λ.

B) Σχέσεις με το δίκαιο:

Οι σχέσεις της τουριστικής κοινωνιολογίας με το δίκαιο είναι σημαντική διότι η ύπαρξη κάθε μορφής τουριστικών επιχειρήσεων συνδέεται με ένα συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο.

Γ) Σχέσεις με την οικονομική επιστήμη:

Η αντιμετώπιση όσων συμβαίνουν στον τομέα του τουρισμού, στηρίζεται στην οικονομική ανάλυση και στην οικονομική έρευνα.

Δ) Σχέσεις με την ανθρωπολογία:

Η σχέση της τουριστικής κοινωνιολογίας με την ανθρωπολογία ξεκινάει από τη μελέτη, ανάλυση και ερμηνεία των πρωτόγονων ανθρώπινων κοινωνιών και καταλήγει στην Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ανθρωπολογία, στην έρευνα των ριζών και των ξένων γλωσσών που υπεβλήθησαν στις ευρωπαϊκές φυλές.

E) Σχέσεις με την επικοινωνιολογία:

Ο κλάδος της επικοινωνίας εξετάζει τα θέματα μεταδοτικότητας και απόδοσης των μηνυμάτων που απορρέουν από τα σύγχρονα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Σήμερα όλη η κοινωνική συμπεριφορά και η διαμόρφωσή της περνάει από τα επικοινωνιακά κανάλια και συχνά χαράζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά ακόμα και στον τουρισμό.

ΣΤ) Σχέσεις με την οικολογία:

Η οικολογία είναι ένας επιστημονικός κλάδος με παγκόσμια σημασία. Οι οικολογικές καταστροφές σχετίζονται άμεσα με την πολιτική και τις επιμέρους στρατηγικές που ακολουθεί κάθε χώρα. Ειδικά ο τουριστικός τομέας είναι ιδιαίτερα ευπαθής στις οικολογικές καταστροφές, αφού ο τουρίστας παρουσιάζει μια ξεχωριστή ευαισθησία στα θέματα αυτά.

2.7 ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΝΤΟΠΙΩΝ

Ο τουρίστας και ο ντόπιος συναντώνται σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό χώρο αλλά υπό διαφορετικές συνθήκες. Αυτές οι συνθήκες που διαμορφώνουν και τα αποτελέσματα της συνάντησης επηρεάζονται από μια πληθώρα παραγόντων:

1. Τον πρόσκαιρο χαρακτήρα της συνάντησης.
2. Τον τύπο οργάνωσης του τουριστικού ταξιδιού.
3. Τις πολιτισμικές και θεσμικές διαφορές.
4. Την ανισότιμη σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στους ντόπιους και τους τουρίστες.
5. Τα συμβολικά χαρακτηριστικά της εικόνας των τουριστών

στον τόπο υποδοχής.

6. Τα οικονομικά χαρακτηριστικά τουριστών και ντόπιων.

Η συνάντηση των τουριστών με τους ντόπιους γίνεται κάτω από συγκεκριμένα χρονικά και οργανωτικά πλαίσια. Οι σχέσεις των τουριστών με τους ντόπιους καθορίζονται περισσότερο από τα ταξίδια του οργανωμένου μαζικού τουρισμού και λιγότερο από τα οργανωτικά, κοινωνικά και χρονικά πλαίσια. Η έλλειψη οργάνωσης, οι υποτυπώδης υποδομές, ο περιηγητικός χαρακτήρας των ταξιδιών, η αντιμετώπιση των τουριστών από τους ντόπιους ως ταξιδιώτες ή επισκέπτες και η σχέση των τουριστών με τους ντόπιους είναι παράγοντες που επηρεάζουν θετικά την επικοινωνία των δυο πλευρών. Οι τουρίστες αναζητούν την αυθεντικότητα και αυτό οδηγεί σε μια πιο άμεση σχέση με τους ντόπιους, οι οποίοι αναζητούν την γνωριμία με τον κόσμο που εκπροσωπούν οι τουρίστες.

2.8 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Ο τουρισμός είναι μια αλλαγή και ένα ταρακούνημα, του συλλογικού τρόπου ζωής των παραδοσιακών κοινωνιών. Η ανάπτυξη του τουρισμού διαφοροποιεί ορισμένες περιοχές με αποτέλεσμα τη δημιουργία κοινωνικών επιπτώσεων. Οι επιπτώσεις αυτές αναφέρονται στο κοινωνικό, πολιτισμικό και περιβαλλοντικό επίπεδο.

Μια από τις πιο σημαντικές επιπτώσεις είναι η κοινωνική αλλαγή που επέρχεται εξαιτίας του τουρισμού και αφορά κυρίως την ύπαιθρο. Η αιτία βρίσκεται στο γεγονός ότι τα αστικά κέντρα επιλέγονται ως χώροι βιομηχανικής ανάπτυξης.

Άλλες επιπτώσεις από τις κοινωνικές αλλαγές είναι οι ακόλουθες:

- α) *Αλλαγές στα ήθη και έθιμα:* υπάρχει χαλάρωση των ηθών της εποχής μας, επηρεάζουν τους ανθρώπους, τους θεσμούς, την οικογένεια και την κοινωνία.
- β) *Αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις:* εγκαταλείπεται ο αγροτικός τρόπος ζωής και δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας.
- γ) *Αλλαγές στο περιβάλλον:* με τη δημιουργία οικοδομών και εμπορικών καταστημάτων καταστρέφεται το φυσικό περιβάλλον.
- δ) *Αλλαγές στην οργανωτική-διοικητική δομή:* η εμφάνιση του τουρισμού οδηγεί στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης και του περιβάλλοντος.
- ε) *Αλλαγές στην τοπική οικονομία:* με τον τουρισμό, δημιουργούνται νέες οικονομικές τάξεις, ισχυροποιούνται οι ασχολούμενοι με τον τουρισμό και ενισχύεται η μεσαία οικονομική τάξη.

2.9 ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ο τουρισμός έχει καλές και κακές πλευρές. Οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν τον τουρισμό καλό για τον τόπο τους. Το ποσοστό αυτών που θεωρούν ότι ο τουρισμός είναι κακός είναι μικρό. Η πλειοψηφεία πιστεύει ότι τα οικονομικά οφέλη είναι ο μοναδικός λόγος για τον οποίο θεωρείται καλός ο τουρισμός.

Οι αιτίες για τις οποίες θεωρείται κακός ο τουρισμός είναι οι παρακάτω:

- α) Συμβάλει στην καταστροφή του περιβάλλοντος,
- β) Υπάρχει χαμηλής ποιότητας τουρισμός, που δημιουργεί αλητεία και ασκεί κακή επιρροή στους νέους,
- γ) Κυκλοφορούν ναρκωτικά,
- δ) Δημιουργεί προβλήματα υγιεινής και καθαριότητας,

- ε) Δημιουργεί προβλήματα ηθικής και γυμνισμό,
- στ) Αλλάζει τα ήθη και τα έθιμα του τόπου,
- ζ) Ανεβαίνει το κόστος ζωής και εγκαταλείπεται η γεωργία,
- η) Αυξάνεται η εγκληματικότητα και
- θ) Οι τουρίστες επηρεάζουν τους ντόπιους και δημιουργούν προβλήματα στις οικογένειές τους.

2.10 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ο τουρισμός ως σύγχρονο κοινωνικό φαινόμενο επιδρά στα μέλη της κοινωνίας. Τόσο τα άτομα όσο και οι κοινωνικοί θεσμοί επηρεάζονται σοβαρά από τον τουρισμό. Επιδράσεις εξαιτίας του τουρισμού δέχονται όλοι οι θεσμοί της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής των ατόμων μιας κοινωνίας, όπως τους παρακάτω:

1. Η εκπαίδευση.

Παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις σε περιοχές τουριστικής ανάπτυξης έμφαση την εκμάθηση ξένων γλωσσών.

2. Η εκκλησία.

Παρατηρούνται στοιχεία απομάκρυνσης και αποξένωσης κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου.

3. Ο γάμος.

Παρατηρούνται φαινόμενα αδυναμίας σύναψης γάμων και σύναψη γάμων μεταξύ αλλοεθνών νεαρής ηλικίας.

4. Τα στερεότυπα.

Ο χαρακτήρας των κοινωνικών στερεοτύπων αλλάζει λόγω της επικοινωνιακής συνάφειας.

5. Η καταναλωτική συμπεριφορά.

Στρέφεται σε επιλογές που επικρατούν στην αναπτυγμένη κοινωνία και αλλάζει τα δεδομένα, αγνοώντας τα τοπικά ήθη και έθιμα.

6. Η εργασία.

Οι ντόπιοι εργαζόμενοι στέφονται στα επαγγέλματα τουρισμού και υποχωρούν τα αγροτικά επαγγέλματα.

2.11 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

Από την ανάμειξη τουριστών και ντόπιων δημιουργήθηκαν σοβαρές κοινωνικές επιπτώσεις:

α) Η εγκληματικότητα: αποτελεί πρόβλημα για την κοινωνία και αυξάνεται συνεχώς. Αιτία του φαινομένου είναι α) το υψηλό οικονομικό επίπεδο των τουριστών σε σχέση με τους ντόπιους, β) η διαφορετική ηθικά και κοινωνικά συμπεριφορά τους και γ) η αύξηση των τουριστών ιδιαίτερα την θερινή περίοδο, όπου η αστυνόμευση είναι ελλιπής. Έτσι χάνεται ο κοινωνικός έλεγχος και αυξάνονται οι κλοπές, οι ληστείες, οι βιασμοί ακόμα και οι δολοφονίες. Επίσης εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των τουριστών δυσκολεύει τον έλεγχο στη διακίνηση των ναρκωτικών.

β) Ο τζόγος: στο διεθνή τουριστικό χώρο επικρατεί το καζίνο ως επικρατέστερη μορφή τζόγου. Το καζίνο αναδεικνύεται ως μια σοβαρή συναλλαγματική

δραστηριότητα που δημιουργεί όμως σοβαρά προβλήματα σε μικρές κοινωνίες, αφού χάνονται περιουσίες.

γ) Η πορνεία:

Οι αλλαγές στα ήθη σχετίζονται με τις σχέσεις των δύο φύλλων και με μια αύξηση των φαινομένων κοινωνικής ανομίας που οδηγεί σε εκτεταμένα κυκλώματα πορνείας σε τουριστικές περιοχές. Στο ζήτημα της σχέσης των δυο φύλλων το πρόβλημα δημιουργείται στις περιοχές τουρισμού διακοπών, όπου υπάρχει μεγάλος αριθμός τουριστών. Η αναζήτηση ενός περαστικού ερωτικού δεσμού με κάποιο ντόπιο είναι κάτι συνηθισμένο.

Μια ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση της πορνείας παρατηρείται στις νέες οικονομικά χώρες, με έμφαση στις τουριστικές περιοχές των χωρών αυτών.

Το φαινόμενο του σεξουαλικού τουρισμού έχει απασχολήσει τους διεθνείς τουριστικούς οργανισμούς και έχουν θεσπιστεί ειδικές νομοθεσίες για την έκδοση και εκδίκαση στις χώρες μόνιμης διαμονής, όσων ταξιδεύουν με σκοπό τη σεξουαλική αναζήτηση. Το κυριότερο πρόβλημα της πορνείας στον τουρισμό σήμερα είναι η επέκταση του AIDS και ο παιδικός σεξο-τουρισμός.

2.12 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

Το καλοκαίρι ένα σημαντικό τμήμα της νεολαίας ακολουθεί τον τρόπο ζωής των ξένων. Τα πρότυπα διασκέδασής τους είναι το σκότωμα του χρόνου, η κατανάλωση αλκοόλ και ο αποκλεισμός των γυναικών από αυτήν, με αποτέλεσμα τη σταδιακή αδιαφορία των νέων για τα τοπικά πράγματα και την τοπική πολιτιστική παράδοση.

Μια άλλη αρνητική επίδραση του τουρισμού στους νέους είναι η εμπορικοποίηση της ερωτικής σχέσης.

Αρκετοί νέοι δηλώνουν ότι προτιμούν τις ξένες γιατί είναι ανώτερες και μπορούν να μιλήσουν μαζί τους, παραδέχονται όμως παράλληλα ότι αλλάζουν συχνά ερωτικές συντρόφους, πράγμα το οποίο δείχνει την υποτίμησή τους γι' αυτές. Οι γνωριμίες του καλοκαιριού γίνονται για τους περισσότερους και αιτία για ταξίδια στο εξωτερικό κατά το χειμώνα.

Τέλος οι περισσότεροι έφηβοι θεωρούν τους εραστές του καλοκαιριού παράδειγμα προς μίμηση.

2.13 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ

Ένα άλλο σημαντικό θέμα που ενδιαφέρει τον τουρισμό και έχει οδηγήσει τις χώρες ώστε να λάβουν σημαντικές αποφάσεις είναι το ζήτημα της δημόσιας υγείας που αναφέρεται στα ακόλουθα;

- α) *Στην ασφάλεια και υγιεινή των χώρων τουριστικής υποδοχής:* απαιτείται η λήψη συγκεκριμένων μέτρων σε κοινόχρηστους χώρους π.χ. ξενοδοχεία, αεροδρόμια κ.τ.λ.
- β) *Στην ασφάλεια και υγιεινή των χώρων εστίασης:* δηλαδή σε κουζίνες και εστιατόρια, όπου συγκεντρώνονται πολλοί τουρίστες και υπάρχουν εστίες μικροβίων.
- γ) *Στην ασφάλεια και υγιεινή των χώρων παραμονής:* στα δωμάτια των τουριστών πρέπει να υπάρχουν κυρτές επιφάνειες και όχι μοκέτες αλλά πλάκες που δεν συγκρατούν μύκητες.
- δ) *Στην ασφάλεια των τουριστών λόγω πορνείας.*

2.14 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Υπάρχουν κάποιες ψυχολογικές επιδράσεις που αναφέρονται στην οικογένεια και τους κοινωνικούς ρόλους. Οι κυριότερες από αυτές είναι οι παρακάτω:

α) Η ύπαρξη της οικογένειας επιδρά ψυχολογικά στην τουριστική δραστηριότητα από την άποψη του χρόνου διενέργειας των διακοπών, από το είδος των καταλυμάτων που επιλέγουν, τη μορφή αναψυχής που θα επιλέξουν κ.τ.λ. Οι διαφορές ανάμεσα σε αυτό που επιθυμούν με αυτό που μπορούν να πραγματοποιήσουν είναι μεγάλες και μπορεί να οδηγήσουν σε ψυχολογικές επιβαρύνσεις.

β) Στις ημέρες μας οι τουριστικές επιλογές που γίνονται από οικογένειες αποτελούν μια δαπανηρή υπόθεση, αφού οι διακοπές τους συνδέονται με οικονομικούς παράγοντες. Συνεπώς οι ψυχολογικές τους ικανοποιήσεις υποχωρούν μπροστά στις εφικτές οικονομικά λύσεις.

γ) Συχνά η οικογενειακή κατάσταση προσδιορίζει και το είδος αναψυχής που θα ακολουθήσει από άποψη ψυχαγωγίας. Για παράδειγμα ένα νεαρό ζευγάρι θα επιλέξει να πάει διακοπές με οικογένειες της ίδιας ηλικίας που έχουν τις ίδιες επιθυμίες στον τρόπο ψυχαγωγίας.

δ) Μια σημαντική ψυχολογική επίδραση που έχει σχέση με τους κοινωνικούς ρόλους, είναι η αδυναμία πραγμάτωσης των στόχων του τουρίστα-καταναλωτή. Στο πλαίσιο αυτής της αδυναμίας η δυσαρέσκεια και η γνωστική διαφωνία που αναπτύσσονται μπορεί να αποβούν αποτρεπτικά για την ψυχική ισορροπία του τουρίστα σε σχέση με μελλοντικές του επιλογές.

ε) Στο πλαίσιο των δυνατοτήτων ανακάλυψης και πραγμάτωσης νέων κοινωνικών ρόλων που προσφέρει ο τουρισμός, ίσως να εμφανιστούν μεταγενέστερα ψυχολογικές

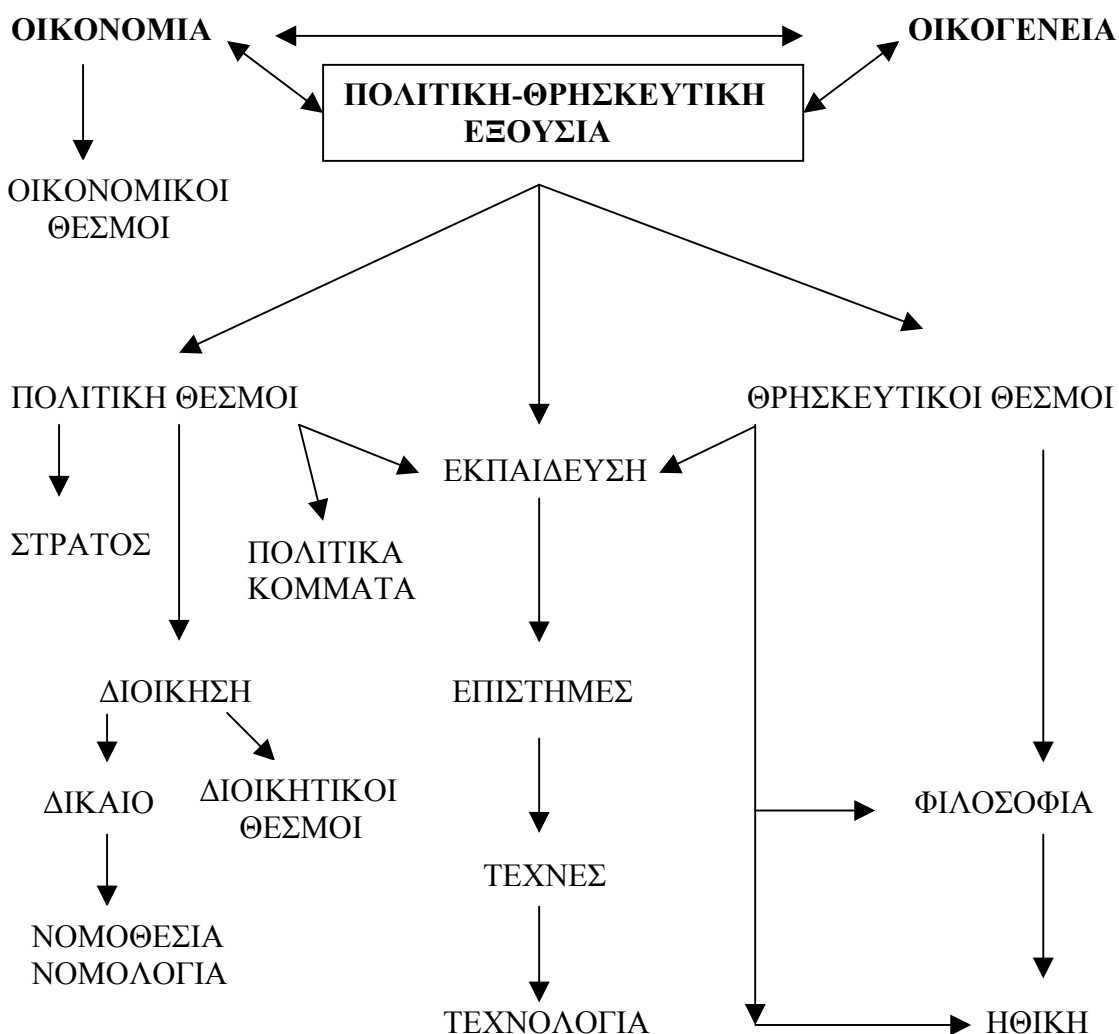
επιβαρύνσεις, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου η προσπάθεια του ατόμου οδήγησε σε κόπωση.

στ) Τέλος δεν θα πρέπει να παραγνωρίζονται οι ψυχολογικές επιδράσεις των εργαζομένων στον τουριστικό τομέα σε σχέση με την αποδιοργάνωση των κοινωνικών ρόλων στην εκτός σαιζόν περίοδο.

2.15 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ

Ο τουρισμός αποτελεί διεθνώς ένα σπουδαίο σύγχρονο κοινωνικό θεσμό. Ο Α. Λ. Αντωνακόπουλος ορίζει τους θεσμούς « σαν ένα σύνολο βασικών μορφών και δομών της ανθρώπινης κοινωνικής οργάνωσης που έχουν άμεση σχέση με το δίκαιο».

Οι βασικοί κοινωνικοί θεσμοί είναι η οικονομία, η οικογένεια και η πολιτικό-θρησκευτική εξουσία. Αυτοί οι κοινωνικοί θεσμοί έχουν δημιουργήσει και άλλους θεσμούς όπως: την εκπαίδευση, το δίκαιο, τα πολιτικά κόμματα, τις επιστήμες, την τεχνολογία κ.τ.λ. Όλα αυτά παρουσιάζονται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ

3.1 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αυτή η έννοια του τουρισμού προέρχεται από τις εξής αιτίες:

-Από το μεγάλο ρεύμα τουριστών που ήρθε στη χώρα μας τη δεκαετία του '70. Ήταν άνθρωποι που ανακάλυπταν το ζεστό ήλιο και τη γαλάζια θάλασσα, πράγματα τα οποία έλειπαν από τις χώρες τους.

-Η χώρα μας έχει σπουδαία πολιτιστική ιστορία . Σε όλους τους τόπους μας υπάρχουν στοιχεία παλαιότερων πολιτισμών.

-Η ανάπτυξη του εσωτερικού πολιτισμού στράφηκε και σε μη πολιτιστικά στοιχεία όπως την ηλιοθεραπεία, το μπάνιο στη θάλασσα και το φαγητό.

Το πολιτιστικό κίνητρο είναι ένας από τους σημαντικότερους λόγους ταξιδιών για τους τουρίστες.

Οι τουρίστες επιδιώκουν να γνωρίσουν το πολιτισμό της χώρας που επισκέπτονται, όπως για παράδειγμα μνημεία, έθιμα, μορφές τέχνης, χειροτεχνήματα, πολιτιστικές δραστηριότητες κ.τ.λ.

Σύμφωνα με την επιτροπή καναδικού τουρισμού « ένα είδος τουρισμού ορίζεται ως πολιτιστικό όταν η συμμετοχή σε πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα του ταξιδιού ».

Ο παγκόσμιος οργανισμός τουρισμού θεωρεί σαν πολιτιστικό τουρισμό «το ταξίδι που γίνεται με πολιτιστικά κίνητρα, περιλαμβάνοντας: εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης ».

Ο τουρισμός περιλαμβάνει:

-μορφές τέχνης (μουσική, χορός, γλυπτική κ.τ.λ.) και αρχιτεκτονική,

- την ιστορία, την αρχαιολογία και τη θρησκεία (πνευματικά και υλικά στοιχεία),
- σύνολα του φυσικού περιβάλλοντος ή μικτού φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος (τοπία),
- τη μορφολογία της περιοχής,
- την πολιτιστική εξέλιξη,
- έθιμα και παραδόσεις της περιοχής που σχετίζονται με την τοπική παράδοση, τον λαό και τον τρόπο ζωής του, το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή,
- τα διάφορα φεστιβάλ και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

3.2 ΟΙ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Ο τουρισμός « ήλιου και θάλασσας » στη σημερινή εποχή είναι ξεπερασμένος και οι αιτίες που συντελούν σε αυτή την κατάσταση είναι οι εξής:

- α) Ο μεγαλύτερος ανταγωνισμός από φθηνότερους προορισμούς,
- β) Η καταστροφή του περιβάλλοντος,
- γ) Οι κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές που δημιουργούν την ανάγκη για νέα προϊόντα,
- δ) Οι αδύνατες τοπικές οικονομίες εξαιτίας της τουριστικής μονοκαλλιέργειας,
- ε) Η περιορισμένη εποχικότητα και η μείωση των χρημάτων που ξοδεύουν οι τουρίστες,
- στ) Η δημιουργία θέσεων εργασίας που απευθύνονται σε άτομα με χαμηλή εκπαίδευση.

3.3 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Ο τουρισμός επιδρά στον πολιτισμό και τις διάφορες εκδηλώσεις του. Οι επιδράσεις αυτές εντοπίζονται παρακάτω:

- 1) *Η εμπορικοποίηση του πολιτισμού*: Οι τουριστικές επιχειρήσεις αναβαθμίζουν τα προγράμματά τους, οι κρατικές υπηρεσίες έχουν οικονομικά οφέλη και οι τουρίστες-καταναλωτές πληρώνουν το τίμημα.
- 2) *Η ευαισθητοποίηση των πολιτών*: Η σπουδαιότητα ενός χώρου ή μνημείου από τους τουρίστες, δημιουργεί στους ντόπιους κατοίκους νέα κοινωνικό-ψυχολογικά δεδομένα. Η ευαισθητοποίηση αυτή προϊόντος του χρόνου μεταλλάσσεται σε πραγματική αγάπη, αφού μέσω των πολιτιστικών δεδομένων γίνεται παγκοσμίως γνωστή η περιοχή τους.
- 3) *Η κρατική αξιοποίηση μνημείων και χώρων πολιτισμού*: Γίνεται εμφανής από την στιγμή που οι τουρίστες εκδηλώνουν εμπράκτως το πολιτιστικό ενδιαφέρον τους. Η κρατική πολιτική του υπουργείου πολιτισμού σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες προστρέχουν ευκολότερα και γρηγορότερα από τη στιγμή που ο τουρισμός κάνει την εμφάνισή του.
- 4) *Τα πολιτιστικά εθνικά ή διακρατικά προγράμματα*: Κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου οργανώνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις που προβάλλουν στοιχεία του τοπικού πολιτισμού, την ιστορία, την παράδοση και τη λαογραφία του τόπου σε αρκετά θέματα τα οποία επιβάλλουν την ιστορικότητα της κάθε χώρας. Ακόμα υπάρχουν ειδικά προγράμματα που αφορούν τον πολιτισμό γενικά όπως: ανακαινήσεις παραδοσιακών οικισμών, αναπαλαιώσεις κτιρίων, επαναλειτουργία αρχαίων θεάτρων κ.τ.λ.

5) *Οι φθορές αρχαιολογικών, θρησκευτικών χώρων και μνημείων:* Σε αντίθεση με το παρελθόν που ο τουρισμός δεν είχε πολύ ζήτηση, σήμερα η μαζική ροή επισκεπτών στα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους και η ποιότητα του τουρισμού προκαλεί σοβαρές καταστροφές. Αυτό το γεγονός έχει οδηγήσει την πολιτεία στο να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία αυτών των χώρων όπως: την τεχνολογική υποστήριξη της θερμοκρασίας, της υγρασίας, του εδάφους, της δημιουργίας ειδικών χώρων προσπέλασης των επισκεπτών, της απαγόρευσης της φωτογράφισης κ.τ.λ.

Τέλος ο πολιτισμός καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και τον τρόπο ζωής και τις αξίες και την προσωπικότητα των πολιτών κάθε έθνους, επηρεάζοντας και τις όποιες αγοραστικές αποφάσεις τους.

3.4 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

Ο τουρισμός φαίνεται να αλλοτριώνει και να αστικοποιεί την πολιτιστική ζωή στα νησιά. Ο τουρισμός έπαιξε σημαντικό ρόλο στη χώρα μας ως προς την επιβολή του αστικού τουρισμού στον αγροτικό τομέα. Εκφράσεις αυτής της αλλοτρίωσης είναι:

α) Η αδιαφορία για τα ντόπια πανηγύρια και τις γιορτές. Οι κύριες αιτίες είναι:

- η αλλαγή του τρόπου ζωής,
- οι οικονομικοί λόγοι,
- η μείωση του πληθυσμού,
- η μειωμένη συμμετοχή των νέων σε αυτές τις εκδηλώσεις.

β) Η προτίμηση της ταβέρνας αντί για το γλέντι.

γ) Η στροφή σε μορφές διασκέδασης όπως τα μπαρ.

3.5 ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Ο σύγχρονος τουρισμός εμφανίζει μια τάση αναζήτησης εξωτικών, περιβαλλοντικών και πολιτισμικών περιοχών, με αποτέλεσμα την αύξηση ταξιδιών σε περιοχές όπως η Ευρώπη, η Ασία, η Αφρική και οι Ηνωμένες Πολιτείες. Οι περισσότερες από αυτές τις περιοχές έχουν θεσμικά και πολιτισμικά συστήματα αξιών και οργάνωσης της κοινωνικής ζωής τελείως διαφορετικά από τις χώρες των τουριστών. Σημαντικοί παράμετροι στην κοινωνική δομή των χωρών αυτών είναι: τα ήθη, τα έθιμα, η θρησκεία, οι τρόποι συμπεριφοράς, ο τοπικός πολιτισμός κ.τ.λ.

Οι τουρίστες προέρχονται συνήθως από χώρες αναπτυγμένες, με πλούσιο πολιτισμό και υψηλή τεχνολογική ανάπτυξη. Για τους ντόπιους υπάρχουν διαφορές στα ήθη, τα έθιμα και τη θρησκεία επειδή θεωρούν ότι οι τουρίστες προσπαθούν να αλλάξουν τον πολιτισμό τους και αυτό φαίνεται ορισμένες φορές από τη συμπεριφορά τους, η οποία δε συμβαδίζει με τα τοπικά ήθη και έθιμα. Επίσης η ανάπτυξη υποδομών τουρισμού αλλά και η απασχόληση σε αυτές ομάδων πληθυσμού όπως γυναίκες μπορεί να γίνει αιτία για τοπική δυσφορία. Η συνάντηση των τουριστών με τους ντόπιους σε χώρες που εμφανίζουν διαφορές στο θεσμικό και πολιτισμικό πλαίσιο από τις χώρες προέλευσης των τουριστών είναι άρα δυσχερής και η έκβασή της εξαρτάται από αρκετές προϋποθέσεις. Και η κυριότερη είναι ο σεβασμός των τοπικών πολιτισμικών και κοινωνικών ιδιομορφιών των κοινωνιών αυτών από τους τουρίστες

3.6 Η ΣΥΝΕΥΡΕΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΝΤΟΠΙΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

α) *Διαφοροποιήσεις λόγω αλλαγής των καταναλωτικών προτύπων*: Τα ξένα πρότυπα στερούν από την τοπική κοινωνία όλα τα παραδοσιακά της στοιχεία και αλλάζουν τα ήθη και έθιμα, τα κοινωνικά πρότυπα και τους θεσμούς. Οι λόγοι εγκατάλειψης των τοπικών εθίμων δεν οφείλονται μόνο στην εμπορικοποίησή τους. Ένας σημαντικός λόγος σχετίζεται με τους ρυθμούς απασχόλησης που επιβάλει ο οργανωμένος τουρισμός και οι οποίοι δεν επιτρέπουν την ύπαρξη ελεύθερου χρόνου στους ντόπιους. Πολλές φορές επίσης τα έθιμα και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις συμπίπτουν με την τουριστική περίοδο και έτσι πολλοί ντόπιοι δεν μπορούν να εγκαταλείψουν τις εργασίες τους.

β) *Έντονη πολιτιστική διάχυση*: Η συνύπαρξη διαφορετικών πολιτιστικών προτύπων δημιουργεί ένα νέο πολιτισμό με αποτέλεσμα να χαθούν τα τοπικά ήθη και έθιμα και η τοπική μακρόχρονη παράδοση.

γ) *Ξενομανία*: Η εμφάνιση της τουριστικής δραστηριότητας οδηγεί σε οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και εξαιτίας αυτού αντιγράφονται ξένα πρότυπα από περισσότερο αναπτυγμένες χώρες γιατί οι ντόπιες κοινωνίες πιστεύουν ότι είναι καλύτερες. Οι μεγαλύτερης ηλικίας άνθρωποι διατηρούν τη σχέση τους με τις τοπικές παραδόσεις και τα έθιμα. Σε αντίθεση οι νέοι θεωρούν ότι όλες αυτές οι εκδηλώσεις σχετίζονται με ένα παρελθόν που είναι παραχωρημένο, ενώ το παρόν είναι σύγχρονο και μοντέρνο. Οι νέοι καταγράφουν με αυτές τις απόψεις τους μια νέα κοινωνική και πολιτισμική δομή με διαφορετικές αξίες και συνθήκες ζωής όπου ο τοπικός πολιτισμός επηρεάζεται από την αστικοποίηση που επικρατεί σε αυτές τις περιοχές.

δ) *Γλωσσολογικές επιδράσεις*: Οι νέοι εμφανίζονται πρωτοπόροι στην υιοθέτηση πολιτισμικών προτύπων από τους τουρίστες ιδιαίτερα σε ένα ευαίσθητο χώρο: τη γλώσσα. Σε πολλές τουριστικές περιοχές έχει επικρατήσει ανάμεσα στους νέους μια ιδιότυπη διάλεκτος η οποία είτε χρησιμοποιείται από άτομα που ασχολούνται με τις τουριστικές επιχειρήσεις είτε από τους νέους, οι οποίοι δεχόμενοι ξένα γλωσσικά στοιχεία προς αυτούς, διαμορφώνουν μια νέα τουριστική γλώσσα με σκοπό τη χρησιμοποίησή της στις σχέσεις με τους αλλοδαπούς τουρίστες. Η επικράτηση όμως της τουριστική διαλέκτου έχει μια ευρύτερη σημασία για τον τοπικό πολιτισμό διότι λειτουργεί ως ένας διάυλος της ευρύτερης πολιτισμικής ομογενοποίησης των περιοχών που έχουν οργανωμένο μαζικό τουρισμό και συμβάλει στην ανάπτυξη γλωσσικών στερεοτύπων ανάμεσα στους νέους που επηρεάζουν και τη σχέση τους με τους τουρίστες. Η διαμόρφωση με αυτόν τον τρόπο μιας κοινής γλώσσας οδηγεί σε αποστάσεις τους ντόπιους από τους τουρίστες, αφού συχνά χρησιμοποιούν αυτό το γλωσσικό ιδίωμα ως ένα ιδιόμορφο κώδικα συνεννόησης, με αποτέλεσμα να ενισχύεται η δυσπιστία.

3.7 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Οι υλικές μορφές τέχνης υπήρξαν ένας τρόπος γνωριμίας με τον τοπικό πολιτισμό. Ο τουρίστας επιστρέφοντας στην χώρα του έπαιρνε μαζί του και ένα χειροτέχνημα που εκτός από υλική έκφραση του τοπικού πολιτισμού ήταν και ένα ενθύμιο του ταξιδιού του. Αποτελούσε μια υπενθύμιση των περιοχών που είχε επισκεφτεί αλλά και δείγμα μιας διαφορετικής πολιτισμικής αντίληψης. Τα

χειροτεχνήματα αυτά αποτελούσαν επίσης και την υλική έκφραση μιας ιδιαίτερης παραγωγικής διαδικασίας που επικρατούσε στις περιοχές αυτές.

Κάθε μορφής πολιτισμική επαφή που στηρίζεται στη χρήση στοιχείων του τοπικού πολιτισμού ως πολιτιστικών πόρων μπορεί να οδηγήσει σε μια εμπορικοποίηση αυτών των στοιχείων. Η εμπορικοποίηση αυτή παίρνει διαφορετικές μορφές όταν η περιοχή μαζικοποιείται τουριστικά και τα προϊόντα σταδιακά προσαρμόζονται στις προδιαγραφές των τουριστών. Από την παρουσία του μαζικού τουρισμού δημιουργούνται κάποιες επιπτώσεις :

1. Η σταδιακή τουριστικοποίηση οδηγεί στην παραγωγή φτηνών και μη αυθεντικών αντικειμένων που δεν έχουν καμία σχέση με την τοπική παράδοση και οι τουρίστες τα αγοράζουν ως ενθύμια.
2. Αναπτύσσεται μια αγορά παραδοσιακών αντικειμένων που οι διαδικασίες παραγωγής τους έχουν σχέση με την τοπική παράδοση, αλλά πολλά χαρακτηριστικά τους προσαρμόζονται στην τουριστική ζήτηση.
3. Η ζήτηση για αυτά τα αντικείμενα οδήγησε σε αναζωογόνηση των τοπικών παραγωγικών διαδικασιών που έφθιναν και εξειδίκευση της παραγωγής προς τον τουρισμό.
4. Παραγωγή αντικειμένων που βασίζονται στην τοπική παράδοση αλλά διαφοροποιούνται σε στοιχεία της καλλιτεχνικής τους έκφρασης.
5. Αναπτύσσονται πολιτιστικά κέντρα που απευθύνονται στους τουρίστες επιδιώκοντας μια δυναμική απεικόνιση στοιχείων της τοπικής παράδοσης με μια ποικιλία μεθόδων.

Σε αρκετές περιοχές υπήρξαν αρκετές αλλαγές ακόμα και όταν η παρουσία των τουριστών είναι σχετικά μικρή:

1. Η σταδιακή εμπορικοποίηση των παραγωγικών διαδικασιών και της καλλιτεχνικής έκφρασης. Η παραγωγή παραμένει τοπική και είναι συνήθως μικρής κλίμακας.
2. Σε αρκετές περιοχές υπάρχουν αλλαγές στην χρήση, το νόημα και το συμβολισμό των παραγόμενων αντικειμένων. π.χ. το όπλο στη σημερινή εποχή μετατρέπεται σε αντικείμενο διακόσμησης.
3. Η παραγωγική διαδικασία των προϊόντων αυτών παραμένει η ίδια και η εμπορικοποίηση επιδρά περισσότερο στο χώρο της απασχόλησης και λιγότερο στη ριζική αλλαγή της πολιτισμικής σημασίας που έχουν αυτά τα αντικείμενα για τους ντόπιους.
4. Η μερική εξειδίκευση της παραγωγής με στόχευση τους ταξιδιώτες περιηγητές ή τουρίστες.

Συνοψίζοντας οι πολιτισμικές επιπτώσεις της ανάπτυξης του τουρισμού τείνουν στην εμπορικοποίηση άυλων και υλικών μορφών της τοπικής παράδοσης και στην ανατροπή του νοήματος του τοπικού πολιτισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

4.1 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Σήμερα οι πόλεις αποτελούν πόλο έλξης πολλών τουριστών, ιδιαίτερα για ταξίδια μικρής διάρκειας. Το τουριστικό ενδιαφέρον για τις πόλεις σχετίζεται με πολιτιστικά κίνητρα όπως: μνημεία, σημαντικά κτίρια και μουσεία. Ένας άλλος λόγος που γίνονται που οι πόλεις έχουν δίνει ελκυστικότερες τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους επισκέπτες είναι: τα σημαντικά καλλιτεχνικά γεγονότα, οι μεγάλες εκθέσεις, οι αθλητικές συναντήσεις – αγώνες κ.ά.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά των ιστορικών πόλεων είναι τα εξής:

- Διατηρούν μια ατμόσφαιρα που παραπέμπει στην ιστορία τους, στην αρχιτεκτονική και τις πολιτιστικές τους δραστηριότητες.
- Διατηρούν τη ζωντάνια τους και προσφέρουν άριστες τουριστικές εγκαταστάσεις και υπηρεσίες.
- Οι πόλεις είναι εύκολα περιηγήσιμες και προσφέρουν ποικιλία επιλογών για διαμονή και ξενάγηση και είναι ασφαλείς για τους επισκέπτες.
- Συντηρούν ένα μύθο και μια φήμη.
- Παρέχουν τη δυνατότητα να συνδυάζονται με άλλους προορισμούς αναψυχής ή διακοπών και διάφορες άλλες δραστηριότητες.

Συμπερασματικά ο τουρισμός στις πόλεις έχει πολιτιστικό περιεχόμενο και συνδέεται με την πολιτιστική ταυτότητα κάθε πόλης.

4.2 ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

1. Ξενοδοχειακά και άλλα τουριστικά καταλύματα

Όταν τα ξενοδοχεία και τα διάφορα τουριστικά καταλύματα εάν δεν προσφέρουν τις κατάλληλες ανέσεις στους τουρίστες αυτό λειτουργεί αρνητικά στην άποψή τους για την πόλη. Οι γενικές τάσεις που παρατηρούνται στις ευρωπαϊκές χώρες είναι οι εξής: α) η αύξηση της ξενοδοχειακής υποδομής, β) ο εκσυγχρονισμός και η διαφοροποίηση, και γ) οι εγκαταστάσεις στις εκτός κέντρου αστικές περιοχές.

2. Συνεδριακά κέντρα

Τα συνέδρια και οι εκθέσεις είναι δραστηριότητες που προσελκύουν μεγάλο ποσοστό των τουριστών σε μια πόλη. Αναγκαία προτεραιότητα για κάθε πόλη με τουριστική δραστηριότητα είναι ο εξοπλισμός για την υποδοχή των συνεδρίων. Τα συνέδρια και οι εκθέσεις θεωρούνται ως ανερχόμενες οικονομικά δραστηριότητες, οι οποίες διαρκούν όλο το χρόνο και οι τουρίστες αφήνουν μεγάλο ποσοστό των εξόδων τους.

3. Εμπόριο, αναψυχή και τουρισμός. Νέα συγκροτήματα

Μια νέα τάση που εμφανίζεται στις αναπτυγμένες χώρες είναι ο σχεδιασμός παραγωγικών δραστηριοτήτων σε νέα συγκροτήματα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν: το εμπορικό κέντρο της Φρανκφούρτης, το πάρκο Σεν-Γκάλεν στην Ελβετία κ.ά. Τα κέντρα αυτά περιλαμβάνουν λειτουργίες όπως: εμπόριο, πληροφορίες-προωθήσεις, εκθέσεις και αγορές, υποδοχή συναντήσεων ποικίλου περιεχομένου, ξενοδοχεία, πολιτιστικά αξιοθέατα, αθλητικές και ψυχαγωγικές εγκαταστάσεις.

4. Τα μουσεία

Πολλές πόλεις επενδύουν στον τομέα της πολιτιστικής υποδομής τους. Η τάση αυτή εκφράζεται με την ανακαίνιση των μουσείων, με την ανάκτηση ιστορικών κτιρίων, με τη βελτίωση και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και με τη δημιουργία νέου τύπου μουσείων όπως: λαογραφικά και οικολογικά.

Στην κατηγορία των σημαντικών διοργανώσεων περιλαμβάνονται οι παρακάτω περιπτώσεις:

α) Τα μεγάλα *αθλητικά γεγονότα* και ιδιαίτερα οι ολυμπιακοί αγώνες αποτελούν σημαντικούς παράγοντες στην τουριστική προώθηση μιας πόλης. Στην συγκρότηση και την προώθηση της εικόνας της.

β) Οι μεγάλες *διεθνείς εκθέσεις* αποτελούν πόλο έλξης πολλών επισκεπτών. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει περιπτώσεις όπως: μεγάλες διεθνείς καλλιτεχνικές εκθέσεις ζωγραφικής και γλυπτικής, μεγάλες διεθνείς εμπορικές εκθέσεις και εκθέσεις ιστορικών και θρησκευτικών γεγονότων.

γ) Τα *φεστιβάλ* και άλλες *πολιτιστικές εκδηλώσεις*. Σε αυτή τη κατηγορία περιλαμβάνονται τα διάφορα θεατρικά, μουσικά, κινηματογραφικά φεστιβάλ και οι μεγάλες συναυλίες της σύγχρονης ποπ και λαϊκής μουσικής.

Ο σκοπός της δημιουργίας των θεάτρων, αιθουσών συναυλιών, κινηματογράφου και αθλητικών κέντρων είναι η εξυπηρέτηση των αναγκών των κατοίκων των πόλεων. Οι δραστηριότητες αυτές υποστηρίζονται με μεγάλο μέρος των επενδύσεων των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης. Σύμφωνα με τον Law οι σημαντικότεροι λόγοι είναι:

α) Οι πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις ενισχύουν τη φήμη και το γόητρο των πόλεων.

- β) Η ενίσχυση των πολιτιστικών και αθλητικών υποδομών βελτιώνει το επίπεδο ζωής των κατοίκων αλλά και την ποιότητα της τουριστικής προσφοράς της πόλης.
- γ) Οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν μια σύγχρονη εγγύηση τουριστικής επιτυχίας αφού εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο και ποιότητα.

4.3 ΟΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Θετικές επιπτώσεις

Η ανάπτυξη, η διάδοση και η λειτουργία του αστικού τουρισμού επηρεάζει σημαντικά τις αστικές περιοχές. Ο αστικός τουρισμός αποτελεί ελκυστική προοπτική για την ανάπτυξη των πόλεων αφού ένα μεγάλο ποσοστό των τουριστών έχουν ως τουριστικό προορισμό τις πόλεις για τα προσκυνήματα, τα φεστιβάλ, τις διάφορες εκθέσεις, τις αθλητικές συναντήσεις, τα εξαιρετικά συνέδρια κ.ά.

Αρνητικές επιπτώσεις

1. Η λογική της *μουσειοποίησης*. Αποτελεί μια από τις πιο επικίνδυνες επιπτώσεις γιατί στηρίζεται στην τάση εμπορευματοποίησης της ιστορίας αλλά και από την κακή προστασία.
2. Η *απομίμηση* και η *επανάληψη* ορισμένων στερεότυπων αστικής ανάπτυξης και αναζωογόνησης οδηγούν σε μια τυποποίηση η οποία υποσκάπτει την αυθεντικότητα των πόλεων. Για παράδειγμα η επανάληψη όμοιων κτηρίων γραφείων, εμπορικών κέντρων, σταδίων κ.τ.λ.

3. Οι παραδοσιακές συνοικίες στις μεγάλες πόλεις ή οι μικρές ιστορικές πόλεις γνωρίζουν μια πρωτοφανή αλλαγή χρήσεων προς όφελος των αναγκαίων για την τουριστική ανάπτυξη όπως: εμπόριο, ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφέ, μουσεία, αίθουσες τέχνης, μνημεία και κτήρια που έχουν αποκατασταθεί.
4. Η *υπερσυγκέντρωση* από την τουριστική δραστηριότητα οδηγεί σε μια λειτουργική *υπερεξειδίκευση* των τουριστικών αστικών περιοχών, προκαλώντας και άλλες αρνητικές επιπτώσεις όπως η άνοδος των τιμών γης και των ακινήτων. Παράλληλα οι πολεοδομικές χρήσεις αναδιοργανώνονται και προσανατολίζονται προς την τουριστική κατανάλωση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ανάπτυξη του τουρισμού σε μια χώρα έχει προκαλέσει μια πληθώρα οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και περιβαλλοντικών επιδράσεων. Η γρήγορη ανάπτυξη του τουρισμού δημιούργησε ορισμένα κοινωνικά και πολιτιστικά προβλήματα, έντονους προβληματισμούς και ανησυχίες για τις αρνητικές επιδράσεις που ασκεί αυτή η ανάπτυξη στις κοινωνίες.

Οι επιδράσεις αυτές είναι πιθανό να περιοριστούν εάν η ανάπτυξη των τουριστικών εγκαταστάσεων σταματήσουν να γίνονται ταχύρρυθμα και εάν δοθεί χρόνος στον ντόπιο πληθυσμό να προσαρμοστεί στη συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα που προκαλεί η ανάπτυξη του τουρισμού.

Η πορεία του κοινωνικού τουρισμού στην Ελλάδα έχει αρχίσει να γίνεται μέρος της όλης τουριστικής πρακτικής και για τον τόπο μας. Το ανθρωπιστικό μήνυμα του κοινωνικού τουρισμού θα πρέπει να απασχολήσει το κράτος και τους πολιτικούς ιθύνοντες. Ο κοινωνικός τουρισμός σαν θεσμός δεν πρέπει να εγκαταλειφθεί στην τύχη του από τον Ε.Ο.Τ. αλλά αντιθέτως το κράτος οφείλει να αντιμετωπίζει μια δαπανηρή κοινωνική παροχή για τις ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις του τόπου.

Η ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού απαιτεί τη συνεργασία του δημοσίου με τον ιδιωτικό τομέα σε τοπική βάση. Απαιτεί ένα οργανωμένο σχεδιασμό από την κοινότητα με ενεργοποίηση όλων των τοπικών παραγόντων που πρέπει να ενισχυθεί από τον Ε.Ο.Τ. και το Υπουργείο Πολιτισμού. Βασικά εργαλεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι οι νέες τεχνολογίες.

Συμπερασματικά: ο τουριστικός τομέας, παρά τις κοινωνικές και πολιτισμικές επιπτώσεις του, έχει να προσφέρει πολλά στην χώρα μας. Πρέπει όμως να τύχει της δέουσας προσοχής και να ενισχυθεί όχι μόνο χρηματοδοτικώς αλλά κυρίως με τη

δημιουργία της αναγκαίας γενικής τουριστικής υποδομής, της θεσμικής θωρακίσεως καλής λειτουργίας του τομέα και κυρίως με τη χάραξη πολιτικού και στρατηγικού σχεδιασμού που θα κατευθύνουν την τουριστική ανάπτυξη προς την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική επιθυμητή κατάσταση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ηγουμενάκης, Νίκος Γ., - Κραβαρίτης, Κώστας Ν., - Λύτρας, Περικλής Ν., « Εισαγωγή στον τουρισμό », Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, 1998-1999, σελ. 252-277, 294-299.

Καλφιώτης, Σταύρος Α., « Εισαγωγή εις την Θεωρείαν του Τουρισμού », Έκδοση Β', Εκδόσεις Τυροβολά, Αθήνα, 1976, σελ. 65, 71-77, 142-148.

Λύτρας, Περικλής ν., « Τουριστική Κοινωνιολογία », Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, 1987, σελ. 70-76, 78, 123-127.

Λύτρας, Περικλής Ν., « Τουριστική Ψυχολογία », Έκδοση Β', Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, 1993, σελ. 32-38, 153-154, 158-159, 211-220.

Λύτρας, Περικλής Ν., « Κοινωνιολογία του Τουρισμού », Έκδοση Β', Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, 1998, σελ. 56-57, 61-68, 76-77, 80-84, 93-95, 113-116, 134-137, 155-158, 161.

Τσάρτας, Πάρις, « Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό », Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 1996, σελ. 23-37, 212-218, 286-288, 296-298, 313-319.

Τσάρτας, Πάρις, « Κοινωνικές και Οικονομικές Επιπτώσεις της Τουριστικής Ανάπτυξης στο Νομό Κυκλάδων και ιδιαίτερα στα Νησιά Ίος και Σέριφος κατά την περίοδο 1950-1980 », Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 1989, σελ. 158-163, 172-176, 181-182.

Τσάρτας, Πάρις, « Τουριστική Ανάπτυξη και Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις », Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 2000, σελ. 17-19, 21, 24-31.

